

Polynominterpolasjon

Anne Kværnø

March 5, 2018

1 Problemstilling

Gitt $n + 1$ punkter $(x_i, y_i)_{i=0}^n$ med distinkte x -verdier (dvs. $x_i \neq x_j$ hvis $i \neq j$). Finn et polynom $p(x)$ av lavest mulig grad slik at

$$p(x_i) = y_i, \quad i = 0, \dots, n.$$

Denne betingelsen betegnes heretter som *interpolasjonsbetingelsen*, og polynomet $p(x)$ som *interpolasjonspolynomet*.

Spørsmål:

1. Hva er "lavest mulig grad"?
2. Hvordan finner vi et slikt polynom?
3. Er det entydig?
4. Hvis et interpolasjonspolynom brukes som en tilnærming til en funksjon f , hva kan vi da si om feilen $f(x) - p(x)$?
5. Og hvordan kan denne feilen gjøres liten?

Interpolasjonsbetingelsen utgjør tilsammen $n + 1$ ligninger. Et polynom av grad n er av dimensjon $n + 1$, det betyr at det er rimelig å anta at vi søker polynomer av grad n . Setter vi inn det generelle uttrykket for polynomet $p_n(x)$ blir interpolasjonsbetingelsen et system av lineære ligninger

$$\sum_{i=0}^n x_j^i a_i = y_j, \quad j = 0, \dots, n. \quad (2)$$

som kan løses med hensyn på koeffisientene a_i , $i = 0, 2, \dots, n$. Dette er en mulig, men ofte ikke spesielt hensiktsmessig måte å finne interpolasjonspolynomet på. I det følgende skal vi se på en langt mer elegant strategi.

1.0.1 Notasjon

Et polynom av grad n er gitt ved

$$p_n(x) = a_n x^n + a_{n-1} x^{n-1} + \dots + a_1 x + a_0, \quad a_i \in \mathbb{R} \text{ for } i = 0, \dots, n. \quad (1)$$

\mathbb{P}_n er mengden av alle polynomer av grad n (eller mindre, siden a_n kan være 0).
Legg merke til at \mathbb{P}_n er et vektorrom av dimensjon $n + 1$, se f.eks. [2, sec. 4.1, ex. 4].

$C^r[a, b]$ er mengden av alle funksjoner for hvem de første r deriverte er kontinuerlige på intervallet $[a, b]$.

2 Lagrange interpolasjon.

Gitt dataverdiene $(x_i, y_i)_{i=0}^n$ med distinkte x -verdier. Vi starter med å definere *kardinalfunksjoner*:

$$\ell_i(x) = \prod_{j=0, j \neq i}^n \frac{x - x_j}{x_i - x_j} = \frac{x - x_0}{x_i - x_0} \dots \frac{x - x_{i-1}}{x_i - x_{i-1}} \cdot \frac{x - x_{i+1}}{x_i - x_{i+1}} \dots \frac{x - x_n}{x_i - x_n}, \quad i = 0, \dots, n.$$

Disse har følgende egenskaper: * $\ell_i \in \mathbb{P}_n$. * $\ell_i(x_j) = \delta_{ij} = \begin{cases} 1, & \text{når } i = j \\ 0, & \text{når } i \neq j \end{cases}$. * De avhenger bare av x -verdiene. * De er lineært uavhengige, og utgjør dermed en basis for \mathbb{P}_n .

Interpolasjonspolynomet er da gitt ved

$$p_n(x) = \sum_{i=0}^n y_i \ell_i(x)$$

siden

$$p_n(x_j) = \sum_{i=0}^n y_i \ell_i(x_j) = y_j, \quad j = 0, \dots, n.$$

Eksempel Gitt punktene:

$$\begin{array}{c|ccc} x_i & 0 & 1 & 3 \\ \hline y_i & 3 & 8 & 6 \end{array}.$$

De korresponderende kardinalfunksjonene er gitt ved

$$l_0(x) = \frac{(x-1)(x-3)}{(0-1)(0-3)} = \frac{1}{3}x^2 - \frac{4}{3}x + 1 \quad (1)$$

$$l_1(x) = \frac{(x-0)(x-3)}{(1-0)(1-3)} = -\frac{1}{2}x^2 + \frac{3}{2}x \quad (2)$$

$$l_2(x) = \frac{(x-0)(x-1)}{(3-0)(3-1)} = \frac{1}{6}x^2 - \frac{1}{6}x \quad (3)$$

og interpolasjonspolynomet er gitt ved

$$p_2(x) = 3l_0(x) + 8l_1(x) + 6l_2(x) = -2x^2 + 7x + 3.$$

2.1 Implementasjon

Siden kardinalfunksjonene bare avhenger av x -verdien av interpolasjonspunktene, har vi valgt å implementere algoritmen over som to funksjoner: * kardinal(xdata, x): Beregner kardinalfunksjonene $\ell_i(x)$

* lagrange(ydata, 1): Beregner interpolasjonspolynomet $p_n(x)$ basert på verdiene av kardinalfunksjonene.

NB! De to neste cellene med kode blir brukt senere i notatet, så kjør disse nå.

```
In [11]: %matplotlib inline
         from numpy import *
         from matplotlib.pyplot import *
         from math import factorial
         newparams = {'figure.figsize': (8.0, 4.0), 'axes.grid': True,
                      'lines.markersize': 8, 'lines.linewidth': 2,
                      'font.size': 14}
         rcParams.update(newparams)
```

```
In [12]: def kardinal(xdata, x):
         """
         kardinal(xdata, x):
         Inn: xdata, array med x-verdiene av interpolasjonspunktene
              x, array eller skalar med beregningspunkter
         Ut:  En liste med kardinalfunksjonene beregnet for x.
         """
         n = len(xdata)
         l = []
         for i in range(n):
             li = np.ones(len(x))
```

```

        for j in range(n):
            if i is not j:
                li = li*(x-xdata[j])/(xdata[i]-xdata[j])
        l.append(li)
    return l

def lagrange(ydata, l):
    """
    lagrange(ydata, l):
    Inn: ydata, array med y-verdiene av interpolasjonspunktene
         l, liste med kardinalfunksjoner, fra kardinal(xdata, x)
    Ut: Et array med interpolasjonspolynomet beregnet i x.
    """
    poly = 0
    for i in range(len(ydata)):
        poly = poly + ydata[i]*l[i]
    return poly

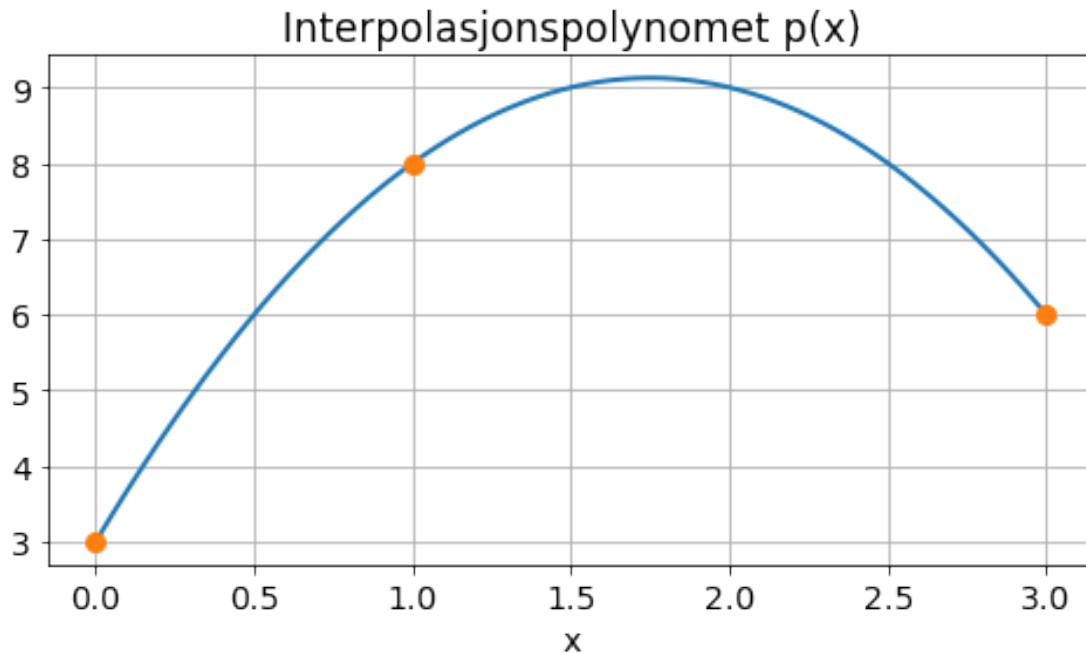
```

La oss bruke disse til å beregne og tegne interpolasjonspolynomet for dataene i eksempel 1:

```

In [5]: xdata = [0, 1, 3]
        ydata = [3, 8, 6]
        x = linspace(min(xdata), max(xdata), 101)    # Velg et passende intervall
        l = kardinal(xdata, x)
        p = lagrange(ydata, l)
        plot(x, p)
        plot(xdata, ydata, 'o')    # Plott interpolasjonspunktene
        title('Interpolasjonspolynomet p(x)')
        xlabel('x');

```


Test: La oss se om vi får samme svar med koden som med beregningene gjort for hånd over:

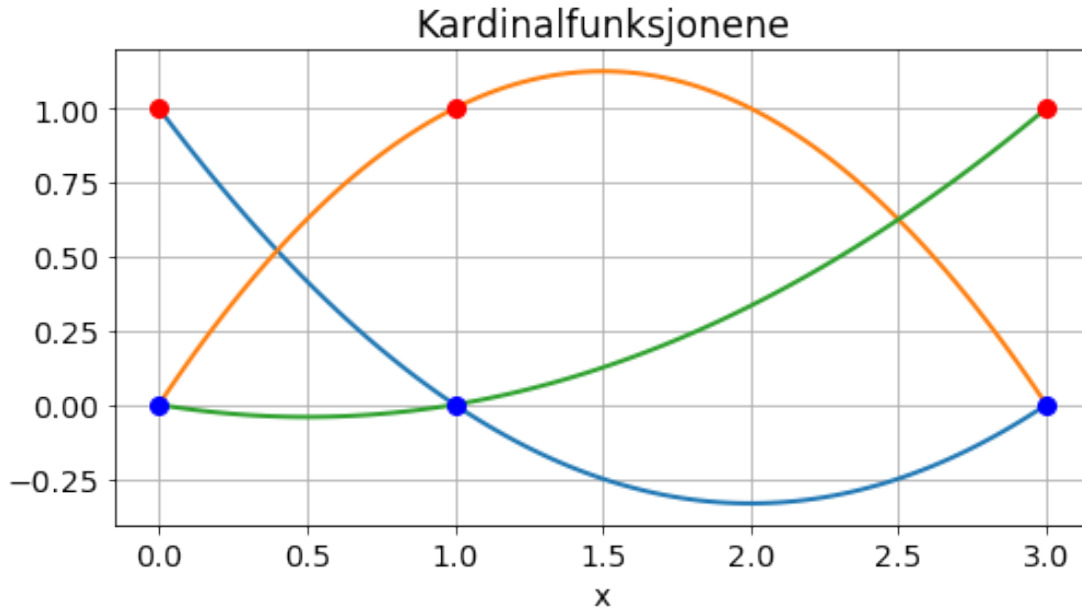
```
In [6]: mitt_res = -2*x**2+7*x+3          # Fra eksempel 1
        print("Maks avvik er {:.2e}".format(np.max(abs(p-mitt_res))))
```

Maks avvik er 2.66e-15

Og det ser jo ut til å stemme bra.

Til sist kan vi ta en titt på kardinalfunksjonene:

```
In [7]: xdata = [0, 1, 3]
        for li in l:
            plot(x, li)
        plot(xdata, np.ones(len(xdata)), 'ro', xdata, np.zeros(len(xdata)), 'ob')
        title('Kardinalfunksjonene')
        xlabel('x');
```


3 Teori

I denne seksjonen skal vi diskutere to temaer: * Eksistens og entydighet av interpolasjonspolynomer * Hvor godt et interpolasjonspolynom kan tilnærme en gitt funksjon.

3.1 Eksistens og entydighet av interpolasjonspolynomer.

Vi har allerede vist at slike polynomer eksisterer. Men er de entydige?

Anta at det fins to forskjellige interpolasjonspolynomer p_n og q i \mathbb{P}_n . I så fall er polynomet $r(x) = p_n(x) - q(x)$ et polynom av grad n med totalt $n + 1$ nullpunkter ($r(x_i) = 0, i = 0, \dots, n$). Og det eneste polynomet som oppfyller dette er $r(x) \equiv 0$, dvs. $p_n(x) \equiv q(x)$. Vi har dermed vist følgende resultat:

Setning Gitt $n + 1$ punkter $(x_i, y_i)_{i=0}^n$ med distinkte x -verdier. Det fins et og bare et polynom $p_n \in \mathbb{P}_n$ som tilfredstiller interpolasjonsbetingelsen

$$p_n(x_i) = y_i, \quad i = 0, \dots, n.$$

3.2 Feilanalyse

La oss nå bruke polynominterpolasjon for å finne en tilnærming til en gitt, kontinuerlig funksjon $f(x)$, over et intervall $[a, b]$. Gitt $n + 1$ distinkte noder x_i i $[a, b]$ og finn interpolasjonspolynomet

$$p_n(x_i) = f(x_i), \quad i = 0, \dots, n.$$

Hva kan vi si om feilen $e(x) = p_n(x) - f(x)$?

La oss starte med noen numeriske eksperimenter.

Eksempel La $f(x) = \sin(x)$, $x \in [0, 2\pi]$. Velg $n + 1$ jevnt fordelte interpolasjonspunkter slik at $x_i = ih$, $i = 0, \dots, n$, og $h = 2\pi/n$. Regn ut interpolasjonspolynomet ved hjelp av funksjonene kardinal og lagrange. Studer feilen $e_n(x) = f(x) - p_n(x)$ for ulike verdier av n .

```
In [9]: # Dette skriptet plotter
        # * Funksjonen f og interpolasjonspolynomet p, samt interpolasjonspunktene.
        # * Interpolasjonsfeilen f(x)-p(x)

        # Definer funksjonen
def f(x):
    return sin(x)

n = 4                                     # Antall interpolasjonspunkter
a, b = 0, 2*pi                             # Interpolasjonsintervallet
xdata = linspace(a, b, n+1)                # Noder: jevnt fordelte (kan endres)
ydata = f(xdata)                           # y_i = f(x_i) i nodene

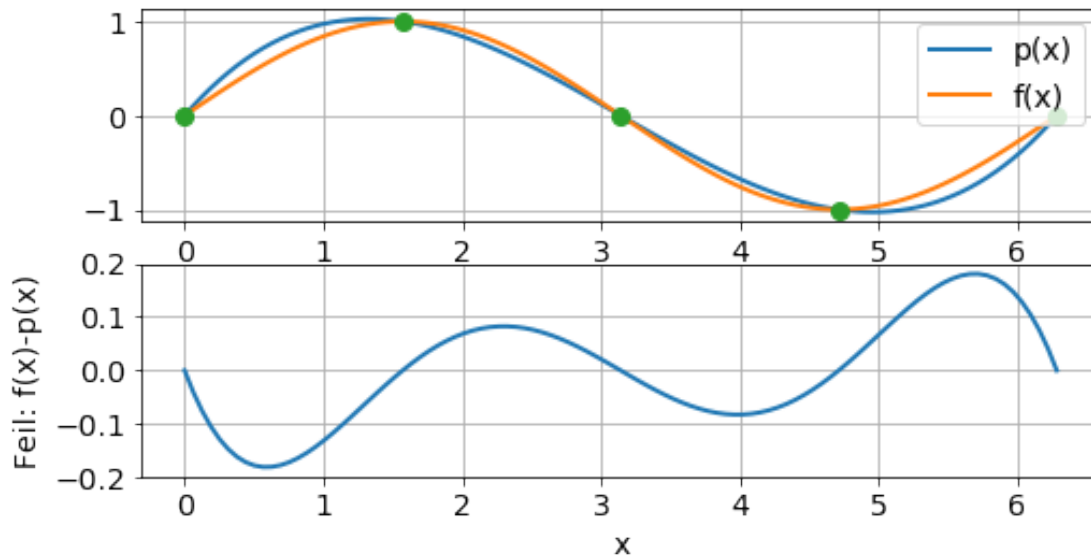
x = linspace(a, b, 101)

l = kardinal(xdata, x)
p = lagrange(ydata, l)

# Plotter f(x) og p(x)
subplot(2,1,1)
plot(x, p, x, f(x), xdata, ydata, 'o')
legend(['p(x)', 'f(x)'])

# Plotter interpolasjonsfeilen
subplot(2,1,2)
plot(x, f(x)-p)
xlabel('x')
ylabel('Feil: f(x)-p(x)')
print("Maks feil er {:.2e}".format(np.max(abs(p-f(x)))))
```

Maks feil er 1.81e-01

Numeriske eksperimenter

1. Gjenta det numeriske eksperimentet med økende antall interpolasjonspunkter, f.eks. $n = 8, 16, 32$? Hvor stor er den maksimale feilen? Hvordan fordeler feilen seg over intervallet?
2. Gjenta eksperimentet over med Runges funksjon,

$$f(x) = \frac{1}{1+x^2}, \quad x \in [-5, 5].$$

La oss nå se om vi kan finne et uttrykk for avviket $e(x) = p_n(x) - f(x)$.

Anta at alle interpolasjonspunktene x_i ligger i intervallet $[a, b]$. Anta dessuten at funksjonen $f(x)$ er tilstrekkelig deriverbar. Definer funksjonen

$$\omega(x) = \prod_{j=0}^n (x - x_j) = x^{n+1} + \dots$$

Velg en tilfeldig $x \in [a, b]$ forskjellig fra interpolasjonspunktene x_i , og for denne, for øyeblikket konstante, verdien av x definer en funksjon av t :

$$\varphi(t) = e(t)\omega(x) - e(x)\omega(t).$$

Der $e(t) = f(t) - p_n(t)$. Legg merke til at $\varphi(t)$ er like deriverbar mhp. t som funksjonen $f(t)$, i tillegg har den $n + 2$ distinkte nullpunkter, for $t = x_i, i = 0, \dots, n$ og $t = x$. I følge Rolle's teorem/middelverdisetningen (Adams & Essex, Teorem 2.15) må da $\varphi'(t)$ ha minst et nullpunkt mellom hver av nullpunktene til $\varphi(t)$, det vil si totalt $n + 1$ nullpunkter. Videre har $\varphi''(t)$ minst n distinkte nullpunkter, og så videre. Til slutt, $\varphi^{(n+1)}(t)$ må ha minst et nullpunkt i intervallet (a, b) . Kall dette ξ . Siden $\omega^{(n+1)}(t) = (n + 1)!$ og $e^{(n+1)}(t) = f^{(n+1)}(t)$ kan vi konkludere med at

$$\varphi(\xi) = 0 = f^{(n+1)}(\xi)\omega(x) - e(x)(n + 1)!.$$

Denne kan løses mhp. feilen $e(x)$ for alle $x \in [a, b]$, men det ukjente nullpunktet ξ avhenger av valget av x . Argumentet over er gyldig hvis f er $n + 1$ ganger kontinuerlig deriverbar på intervallet $[a, b]$. Vi har dermed vist følgende resultat:

Setning (interpolasjonsfeil) Gitt $f \in C^{(n+1)}[a, b]$. La $p_n \in \mathbb{P}_n$ interpolere f i $n + 1$ distinkte interpolasjonspunkter $x_i \in [a, b]$. For hver $x \in [a, b]$ fins minst en $\xi(x) \in (a, b)$ slik at

$$f(x) - p_n(x) = \frac{f^{(n+1)}(\xi(x))}{(n + 1)!} \prod_{i=0}^n (x - x_i).$$

Jevnt fordelte interpolasjonspunkter

Dersom interpolasjonspunktene x_i er jevnt fordelt over intervallet $[a, b]$, dvs. hvis $x_i = a + ih$, $h = (b - a)/n$, er det mulig å vise at

$$|\omega(x)| \leq \frac{h^{n+1}}{4} n!$$

slik at

$$|e(x)| \leq \frac{h^{n+1}}{4(n + 1)} M, \quad M = \max_{x \in [a, b]} |f^{(n+1)}(x)|.$$

for alle $x \in [a, b]$.

Eksempel La igjen $f(x) = \sin(x)$ og $p_n(x)$ polynomet som interpolerer $f(x)$ i $n + 1$ jevnt fordelte noder over intervallet $[0, 2\pi]$.

Finn en øvre grense for feilen $|e_n(x)| = |\sin(x) - p_n(x)|$ på dette intervallet.

Svar: Med $f(x) = \sin(x)$ er $\max_{x \in [0, 2\pi]} |f^{(n+1)}(x)| = 1$ for alle n , så $M = 1$.

Dermed er

$$|e_n(x)| \leq \frac{1}{4(n+1)} \left(\frac{2\pi}{n}\right)^{n+1}$$

La oss se hvor god denne grensen er i praksis. For økende verdier av n , regn ut interpolasjonspolynomet, mål $\max_x |e(x)|$ og sammenlign med feilskranken regnet ut over.

In [10]: # Sammenligner feilen $\max|f(x)-p(x)|$ med feilskranken for et utvalg av n .

```
def feilskranke(n, M=1, a=0, b=1):
    # Feilskranke for n+1 jevnt fordelte noder.
    h = (b-a)/n
    return 0.25*M*h**(n+1)/(n+1)

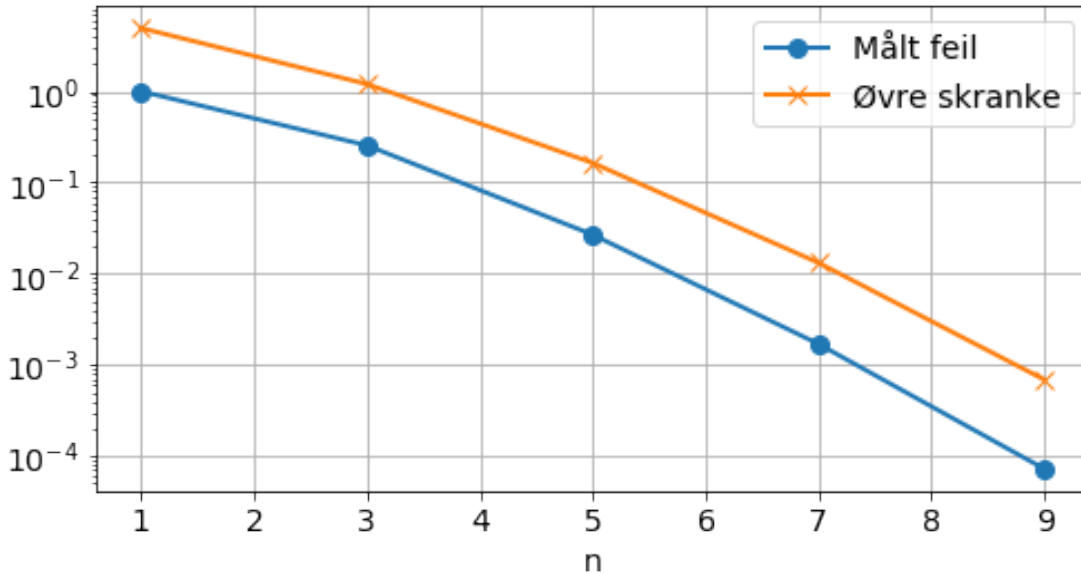
a, b = 0, 2*pi
M = 1
x = linspace(a, b, 101)
print('{:4s}  {:8s}  {:8s}'.format('  n', '  Feil', '  Øvre skranke'))
nn, nfeil, nskranke = [], [], [] # For å lage arrays av n, feil, feilskranke

for n in range(1, 10, 2): # n = 1, 3, 5, 7, 9
    xdata = linspace(a, b, n+1) # Jevnt fordelte noder
    ydata = f(xdata)
    l = kardinal(xdata, x) # Regner ut interpolasjonspolynomet
    p = lagrange(ydata, l)
    feil = max(abs(p-f(x))) # Regner ut maks avvik
    skranke = feilskranke(n, M, a, b) # Finner feilskranken
    print('{:4d}  {:4.2e}  {:4.2e}'.format(n, feil, skranke))
    nn.append(n) # Lagrer n, feil og feilskranke
    nfeil.append(feil)
    nskranke.append(feilskranke(n, M, a, b))

# Plott feil og skranke som funksjon av n
# Bruker logaritmisk skala på y-aksen
semilogy(nn, nfeil, '-o', nn, nskranke, '-x')
legend(['Målt feil', 'Øvre skranke'])
xlabel('n');
```

n	Feil	Øvre skranke
1	1.00e+00	4.93e+00
3	2.55e-01	1.20e+00

5	2.67e-02	1.64e-01
7	1.69e-03	1.32e-02
9	7.22e-05	6.88e-04

I dette eksempelet har vi konvergens, $p_n(x) \rightarrow \sin(x)$ når $n \rightarrow \infty$. Det er ikke alltid tilfelle, slik Section ?? over har demonstrert.

3.3 Optimalt valg av interpolasjonspunkter.

Så hva kan vi gjøre for å redusere feilen? Vi har egentlig bare en mulighet, se på hvordan nodene x_i fordeles over intervallet, dvs. å gjøre $|\omega(x)| = \prod_{j=0}^n |x - x_j|$ så liten som mulig. La oss først gjøre studere fordelingen på et standardintervall $[-1, 1]$, og deretter overføre resultatet til et tilfeldig intervall $[a, b]$.

```
In [13]: def omega(xdata, x):
# Regner ut omega(x) for noder i xdata
n1 = len(xdata)
omega_value = ones(len(x))
for j in range(n1):
    omega_value = omega_value*(x-xdata[j])
return omega_value
```

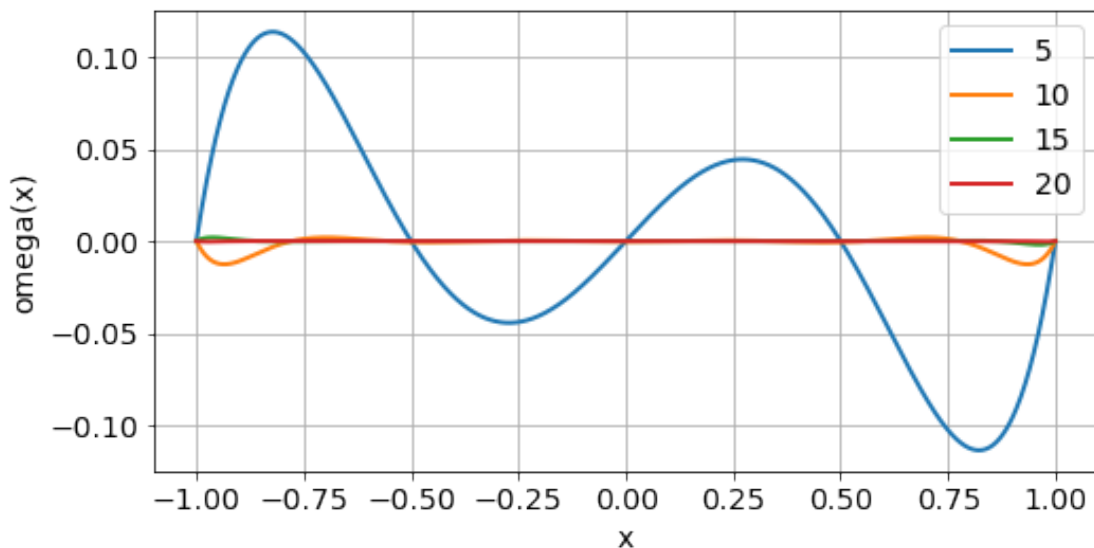
```

# Plott omega(x) for et sett med noder
a, b = -1, 1
x = linspace(a, b, 1001)

antall_noder = [5, 10, 15, 20] # Tilsvareer n+1 i formlene.
for k in range(len(antall_noder)):
    n1 = antall_noder[k]
    xdata = linspace(a, b, n1) # Jevnt fordelte noder
    plot(x, omega(xdata, x))

xlabel('x')
ylabel('omega(x)')
legend(antall_noder);

```


Kjør skriptet over. Legg merke til følgende: * $\max_{x \in [-1,1]} |\omega(x)|$ blir mindre med økende antall noder. * $|\omega(x)|$ er størst nær endepunktene $[-1, 1]$.

Det lønner seg antagelig å prøve å forskyve nodene mot endepunktene. Den optimale fordelingen av noder oppnås ved å bruke *Chebyshev-noder*, gitt ved

$$\tilde{x}_i = \cos\left(\frac{(2i+1)\pi}{2(n+1)}\right), \quad i = 0, \dots, n$$

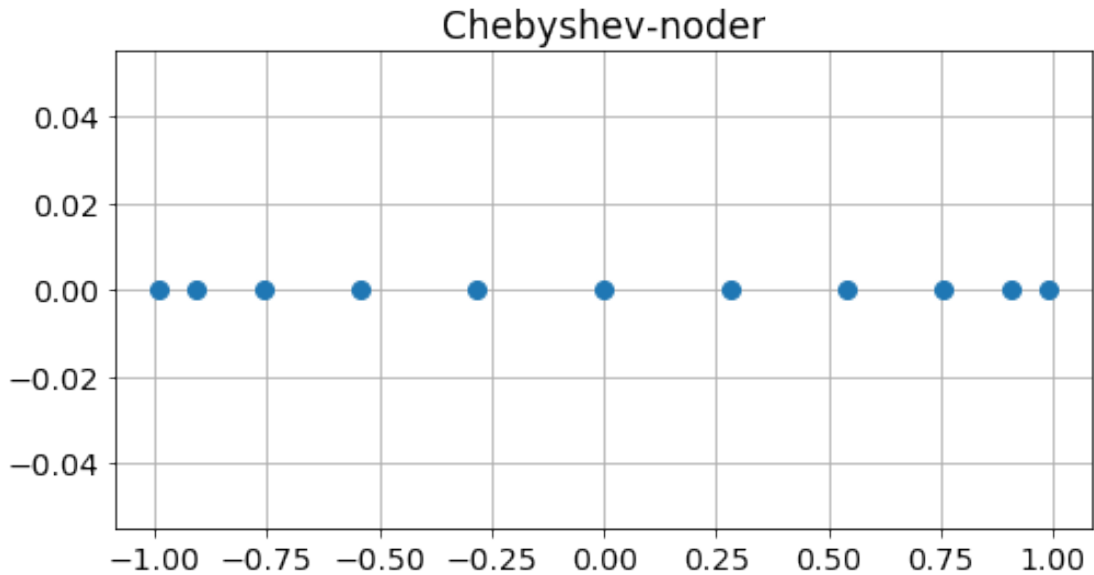
In [18]: `def cheb_noder(n):`

```

# returnerer n+1 Chebyshev-noder på intervallet [-1,1].
i = array(range(n+1)) # i = [0,1,2,3, ...,n]
return cos((2*i+1)*pi/(2*(n+1)))

n = 10
xc = cheb_noder(n)
plot(xc, zeros(n+1), 'o')
title('Chebyshev-noder');

```


Så tettheten av nodene er større langs de to endepunktene, akkurat som ønsket. La $\omega_{Cheb}(x) = \prod_{j=1}^n (x - \tilde{x}_j)$. Det kan vises at

$$\frac{1}{2^n} = \max_{x \in [-1,1]} |\omega_{Cheb}(x)| \leq \max_{x \in [-1,1]} |q(x)|$$

for alle polynomer $q \in \mathbb{P}_n$ på formen $q(x) = x^n + a_{n-1}x^{n-1} + \dots + a_1x + a_0$.

Vi kan oppnå samme fordeling av noder på et tilfeldig intervall $[a, b]$ ved følgende lineære transformasjon

$$x = \frac{b-a}{2}\tilde{x} + \frac{b+a}{2}$$

der $x \in [a, b]$ og $\tilde{x} \in [-1, 1]$. Gjør vi dette vil vil

$$\omega(x) = \prod_{j=0}^n (x - x_j) = \left(\frac{b-a}{2}\right)^{n+1} \prod_{j=0}^n (\tilde{x} - \tilde{x}_j) = \left(\frac{b-a}{2}\right)^{n+1} \omega_{Cheb}(\tilde{x}).$$

Ved å samle alt dette, og bruke det sammen med [setningen om interpolasjonsfeil](#) får vi:

Setning (interpolasjonsfeil for Chebyshev-noder) Gitt $f \in C^{(n+1)}[a, b]$, og la $M_{n+1} = \max_{x \in [a, b]} |f^{(n+1)}(x)|$. La $p_n \in \mathbb{P}_n$ interpolere f i $n + 1$ Chebyshev-noder $x_i \in [a, b]$. Da gjelder

$$\max_{x \in [a, b]} |f(x) - p_n(x)| \leq \frac{(b-a)^{n+1}}{2^{2n+1}(n+1)!} M_{n+1}.$$

NB Chebyshev-noder er det beste som kan velges generelt. Men for enkelte funksjoner f kan det være andre fordelinger som gir bedre resultat.

Numeriske eksperimenter

1. Plott $\omega_{Cheb}(x)$ for $n = 2, 4, 8, 16$.
2. Gjenta de numeriske eksperimentene gitt ovenfor, men bruk Chebyshev-noder i stedet for jevnt fordelte noder. Sammenlign resultatene.

Til informasjon: [Chebfun](#) er en programpakke som gjør det mulig å regne med funksjoner med en nøyaktighet nær maskinnøyaktigheten. Den er basert på polynominterpolasjon i Chebyshev noder.

3.4 References

- [1] [_Calculus: A complete course_](#). Lærebok Matematikk 1 og 2.
 [2] [_Differential equations, linear algebra and its applications_](#). Lærebok Matematikk 3.